

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו-פרשת האזינו-יום אחרי יום הכיפורים-תשפ"ב



חובת זכירת דור ההפלגה

כתיב בפרשתינו, זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור בהנחל עליון גויים
בהפרידו בני אדם

איתא בספרי על פרשת האזינו פיסקא שיא, דבר אחר בהפרידו בני אדם, זה דור
הפלגה שנאמר ומשם הפיצם ה'. ובפרקי דרבי אליעזר פרק כד, איתא, בהפרידו
בני אדם, ונפל גורלו של הב"ה על אברהם ועל זרעו, שנ' כי חלק ה' עמו יעקב
חבל נחלתו, אמר הקב"ה חבל וגורל שנפל עלי שרתה נפשי בו שנ' חבלים נפלו
לי בנעימים וירד הקב"ה ושבעים המלאכים הסובבים את כסא כבודו ובלבל
לשונם לשבעים גוים ולשבעים לשון. עכ"ל.

השפת אמת בפרשת נח שנה תרלה כ' וז"ל, מצוה לזכור מעשה דור הפלגה כמ"ש
זכור ימות עולם כו' בהפרידו בנ"א כו' נראה כי מ"ש הן עם אחד כו'. ועתה לא
יבצר כו'. וקשה כי ודאי השי"ת יכול לבטל מעשיהם אף שהם עם אחד כו'. אך
נראה כי ע"י שכח בני ישראל הוא זה האחדות מכח לשון הקודש שניתן להם
לכן לא רצה השי"ת לבטל כח זה. ופירד אותם שישאר קיים כח האחדות ולשון
הקודש לעולם כנ"ל. שמעתי ממורי זקני ז"ל (בעל החידושי הרי"ם זצ"ל) עם אחד
בנ"י ושפה א' שאומרים שמע ישראל בכל יום כל בנ"י כו' ולא הבנתי הפי' ולפי
הנ"ל מובן הדברים כי עי"ז לא חפץ הקדוש ברוך הוא לבטל עצתם רק ע"י שפירד

אותם וצריכין בנ"י להכיר טובתו ית' ולזכור זאת. וז"ש כל כנסיה שהיא לש"ש סופה להתקיים פירוש שיש להאסיפה קיום כי האסיפה שלא לש"ש הקדוש ברוך הוא מבטל אותה כמו שהי' בדור הפלגה כדי שלא יהי' קיום לרצונם כנ"ל. עכ"ל.

הרי שלדבריו יש מצוה המוזכרת בפרשת האזינו לזכור את דור ההפלגה, רק שלא מבואר האם זוהי מצוה תמידית, וע"י קריאת שמע יוצאים ידי חובת מצוה זו. ויעויי' בפ"י הרשב"ם על שמות פ"כ פסוק ח ד"ה וז"ל, זכור את יום השבת - כל זכירה עונה על ימים שעברו, זכור ימות עולם וגו' בהנחל עליון גוים. זכור את היום הזה, לעולם, כי לשעבר ביום הזה יצאתם ממצרים. זכור אל תשכח את אשר הקצפת את י"י אלהיך וגו' ובחורב וגו'. זכור רחמיך י"י וחסדיך כי מעולם המה. אף כאן זכור את יום השבת של ששת ימי בראשית כמו שמפרש והולך כי ששת ימים עשה י"י וגו' כמו שכת' כאן. ולפיכך נכתב כאן זכור כדי לקדשו להיות שובת ממלאכה. עכ"ל. ומשמע מדבריו כדברי השפ"א.

הרי שעיקר זכירת דור ההפלגה היא בהפרידו בני אדם הרוצים בפירוד מהקב"ה וביחדו בני אדם כעם ישראל הרוצים ואשר נבחרו להיות לעבדי ה', הרי שבדור ההפלגה התחיל תהליך של בחירת עם ישראל להיות לו, עוד בטרם נולד אברהם אבינו ע"ה, וזהו זכור ימות עולם, בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, אז נבחרה לשון הקדש וגם ארץ ישראל כבר נבחרה אז לעם ישראל. וזהו הזכירה שיש לזכור, לזכור מתי זה התחיל וללמוד מכך מה גרם לבחירת עם ישראל, ולהזהר מלהפסיד זאת ממעשים הדומים למעשי דור ההפלגה.

ויתכן לומר, דלאחר שעם ישראל יצא ממצרים ועיקר הוויתו היא שנהיה לעם בצאתו ממצרים וקבלת התורה חובת הזכירות שחלו עלינו הם רק ממה שהיה עלינו מאז היותינו לעם בפועל, כמו יציאת מצרים מעשה מרים ושבת קדש וכו', ואילו זכור ימות עולם אינו ציווי לזכור אלא רק הזכרה לעם ישראל על שורשם ומצבם אך לא חובת זכירה ממש.

ולהרחיב בביאור הענין נראה לי, שזכירה זו אין חובתה לזכור אלא לדעת, כמו אב שאומר לבנו זכור מהיכן באת, והיינו, זכור כי עוד לפני שאברהם אבינו נולד כבר הכנתי לכם את ארץ ישראל בהפרידי את דור ההפלגה ולשון הקדש קידשתי עבורכם בבלבול שפות האומות ולא השמדתי אותם כל' רש"י בפר' האזינו,

והיינו כדי שישארו העמים ואתם תהיו נבחרים מהם הן בשפה והן בלשון וכך הוכשרה הדרך לבחירת עם ישראל לתיקון העולם.

ולפי דברי השפת אמת שבזמן ההפלה הנחיל לעם ישראל את שפת לשון הקדש והבדילה לטוב משאר האומות, יתכן לבאר דלכן תושבע"פ נאמרה בבבל דווקא כי שם בלל ה', ושם תיקון כל הלשונות כי שם נבחרה לשון הקדש להיות ללשון התורה והנחלתה. ותורה שבעל פה כל יסודה היא השפה ולא הכתב כי מעיקר הדין לא ניתנה להכתב, ולכן שפתה נמסרה בבל ובלשון ארמית וכך היא מעלה את כל השפות בבריאה שהתבלבלו והתרחקו ממנו ית'. והבן.

יעויי' בתשו' אגרות משה או"ח ח"ה סי' י'.



יום אחרי יום הכיפורים

בליקוטי מוהר"ן תניינא תורה סו כתב וזה לשונו, וזה שקורין העולם את מחרת יום-הכפורים "שם ה'" כי אחר יום-הכפורים, אז נתגלה בחינת שם ה' וזה שנצטוו תכף למחרת יום-הכפורים על שבת, כי למחרת יום-הכפורים נתרצה השם יתברך לישראל והזהירם על מלאכת המשכן, ואזי הקהילם משה והזהירם על שבת, כדי שלא יטעו לומר שמלאכת המשכן דוחה שבת (כמובא בפרש"י פרשת ויקהל) נמצא שתכף למחרת יום-הכפורים הזהירו על שבת, ושבת שמא דקדשא-ברוך-הוא (זהר יתרו דף פח:): וכו'. עכ"ל.

ונראה להוסיף בזה עוד טעם,

ביום הכיפורים השתא התחדש לי טעם במצוות ה' להתענות ביום הכיפורים, והוא, דהנה משה עלה בארבעים יום האחרונים לשמים לקבל את הלוחות השניות, וכתוב בפרשת עקב, ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם כו'.

אמנם זה הולך על הארבעים של זעם הראשונים, אבל לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, מה בא ללמדינו.

ונראה לבאר, שהרי קבלת התורה והלוחות הראשונות היו בקושי רב, כי איך ניתן לחבר שכל אלוקי את התורה הקדושה לשכל אנושי בעולם הזה, ואיתא בתוס' במס' כתובות קד א שהביאו את דברי המדרש שם נאמר שעד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. יוצא דבעינן זיכוך הגוף שבלוחות הראשונות לא היה מספיק לעם ישראל שנפלו לחטא העגל רח"ל, אך משה עלה להר ארבעים יום שזהו שיעור יצירת הולד, כי החוטא כאילו מת ובעי להיוולד מחדש ומשה עלה להתפייס ולפייס את הבורא עם עם ישראל שזה היה בארבעים יום, לא אכל ולא שתה כדי להזדכך ולחבר את הלוחות השניות שהיו בדרגא נמוכה יותר מאלו הראשונות כפי שביאר באריכות הבית הלוי בדרוש טו. וביום קבלת הלוחות השניות ממשה לעם ישראל שזה חל ביום הכיפורים נצטוו עם ישראל להתענות ולהזדכך כיד שיוכלו כמשה לקבל את השכל הזך של התורה בלי שיפלו שוב לחטא נורא כחטא העגל.

וזהו קבלת התורה מחדש מתוך זיכוך שזוהי שלימות התשובה, שהקב"ה אומר לרשע מה לך לספר חוקי על כן קבל את התורה מתוך תשובה וכך היא תוכל לשרות בעם ישראל, הרי שימים אלו בהם אנו זכים מחטא עד יום ראשון של סוכות, והיום היום הראשון הנקי בשנה נקרא שם ה', על פי הפסוק, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, היום הזה שהוא יום אחרי יום הכיפורים לפי הזיכוך שלנו בכפרת יום הכיפורים שם ה' נקרא עלינו, כך יוסיף ה' ויתן לכל השנה.

